

# HET WOORD VAN DE WEEK

Orgaan van DE HUMANISTISCHE LUISTERKRING

20e jaargang nr. 30

24 juli 1967

administratie  
postbus 114, Utrecht  
tel. 030-24641  
postgiro 58

abonnementsprijs f 6,— per jaar  
buitenland f 7,50 per jaar  
voor België f 6,50  
losse nummers f 0,50  
verschijnt wekelijks

## Reizen naar verbeurd gebied

Misschien zijn er ook onder u, die na de Tweede Wereldoorlog wel eens moeite hadden met hun vakantieplannen. Naar Duitsland ging je b.v. wel voor zakelijke doeleinden, maar niet voor je plezier. Het Spanje van Franco of het Portugal van Salazar waren ook min of meer taboe. De landen achter het IJzeren Gordijn brachten lange tijd hun risico's mee. Er bleef in Europa op die manier niet zo heel veel bezienswaardigs over. De tegenwoordige toerist zoekt het dan ook steeds verder. Met name Afrika is in trek. Maar voorlopig zien ze mij nog niet in het Egypte van Nasser of in Zuid-Afrika — tenminste als vacatieganger. Zonder willekeur was de selectie in Europa trouwens toch al niet. Ik herinner me, dat we vrij gauw na 1945 naar Oostenrijk gingen op aanraden van Joodse vrienden, die er zelf nogal onaangename ervaringen hadden opgedaan. Maar Oostenrijk was goedkoper dan Zwitserland.

Nu hebben we het er maar op gewaagd naar Griekenland te gaan, hoewel dit door een rechtse staatsgreep uit de beschaafde, d.w.z. de democratische wereld was uitgerangeerd. Maar de plannen lagen alreeds vast. En dan: zouden we ons door dat stelletje generaals en kolonels ervan laten weerhouden, eindelijk eens de bakermat van de Europese beschaving op te zoeken? Voor de historicus bijna een dure plicht. Waren de scrupules vroeger ook al niet wat kunstmatig? Tenslotte gingen we niet naar Athene om Constantijn te bejubelen en als je je ogen niet in je zak had, kon je misschien zo'n beetje zien, hoe het er in Griekenland voorstond. Wat dat laatste betreft: wie meent als simpel toerist een indruk te krijgen, wat er in zo'n min of meer dictatoriaal bestuurd land gaande is, geeft zich over aan een illusie. Evenzeer als de dit jaar voor vacatiegangers afgekondigde slogan, dat toerisme wederzijdse verstandhouding tussen de volken zou bevorderen.

Over dat thema zou nog heel wat te zeggen zijn. 't Is wel zoiets als met internationale sportfestijnen. Maar geloof me, het parool: „Toerisme, paspoort voor de vrede”, is een dooddouner. We hebben in Griekenland, althans aan de oppervlakte, niet zo heel veel van het nieuwe regime gemerkt. Onderweg wat kinderlijke propagandaleuzen, op de wegen en op de rotswandten ten gunste van „koning Constantijn” aangebracht. Gezien het beperkte Griekse personenauto-verkeer op die wegen nogal onrendabel. Dat het regime een politiestaat is staat wel vast: daarvoor staan in dubbele zin de politieke gevangenen borg, bij wier arrestatie brutaliteiten gepleegd zijn, die voor geen terreur onderdoen. Maar van die politieke gevangenen ziet men niet veel. Van de oude burcht van Tiryns keken we echter op de binnenplaats van de gevangenis neer, waar onze verschijning in de verte onmiddellijk een algemeen geroep en gewuif ten gevolge had. Achteraf bleek, dat we hier inderdaad waarschijnlijk politieke gevangenen voor ons hadden. Er kwam nogal wat geluid van muziek achter die muren vandaan maar er zaten ook, zei men ons, heel zware gevallen; nooit zo'n prettige combinatie.

De symptomen van het regime waren meer toevallig en van achter de schermen. Op onverwachte punten in Athene stonden soldaten met de blote bajonet op het geweer. Ook op de Lykabettosheuvel, tegenover de Akropolis. Maar vandaan was wel eens een revolutie begonnen. Met de mensen viel wel openhartig te praten, ook over het regime.

Meestal achtte men het geen blijvertje. Een enkele jonge man vond het wel mooi; een andere wilde maar liefst het land uit: 't werd toch niks. Hij wilde niet naar Rusland of Amerika, maar naar West-Duitsland. Er zijn waarschijnlijk in landen als Griekenland wel heel wat jonge mannen, die er uit willen. Geef ze ongelijk!

We hadden natuurlijk belet moeten vragen bij de tachtigjarige rector van de Atheense Universiteit, die door de nieuwe heren werd afgezet en opgeborgen, maar daarvan wisten we toen nog niks.

Achteraf kwam de politionele aap toch wel uit de mouw. Kaarten met geschreven tekst er op kwamen soms niet door. Toeval?

Of omdat er wel eens een onwelgevallige opmerking op voor kwam. Misschien zit een of andere werkstudent in Athene nog mijn kriebelschrift te ontcijferen. Proficiat!

De stevigste oprissing kregen we na de terugkeer. Volkomen onverwacht, want bij de grenzen was de controle minimaal. Maar „ergens” bleken nieuwsgierige lieden voor alle veiligheid de film uit onze camera te hebben verwijderd. Onder een regime van militaire leiders en geheime politie ligt de conclusie dan voor de hand! In het Rusland van Stalin deden ze zo iets dan nog tenminste openlijk, waar je zelf bij was; in Athene doen ze het als dieven in de nacht.

Je verdiende loon, zeiden kritische vrienden thuis. Wat doe je dan ook juist nu naar Griekenland te gaan. Voor democraten toch immers verbeurd gebied.

Inderdaad, het heeft zo zijn risico's. We zijn een ervaring rijker en zouden iedere aspirant Griekenland-reiziger in elk geval willen waarschuwen: let op uw camera! Want de Grieken zijn in het algemeen wel eerlijk maar het regime deugt niet. We zijn eigenlijk alleen maar opgelicht, merkwaardig genoeg, met wisselgeld door een orthodoxe monnik: ik zie hem nog weghinken! Misschien lag het aan zijn opleiding, die niet zo erg erudiet schijnt te zijn.

Maar de Grieken zijn over het algemeen zoals de boekjes schrijven (en dat geldt ook voor de bevolking van Zuid-Slavië, waar we doorheen kwamen): vriendelijk, gastvrij en toch niet serviel tegenover vreemdelingen. 't Zijn volken met karakter. Je moet ze daar in Macedonië en ook in de Peloponnesus, frank en vrij op hun paarden zien zitten. Die krijg je er niet zo gemakkelijk onder en zeker niet voor lange tijd. Dat stelde ons wat gerust omtrent de toekomst, wat de politiek betreft.

Het lot van Hellas hangt niet enkel af van Constantijn en zijn fotogenieke Evzones, noch van de op onze foto's beluste generaals en kolonels. Zij mogen de democratie uit het land van haar oorsprong verbannen hebben en Griekenland tot verbeurd gebied hebben gemaakt, laten ze het woord van de grote Solon in acht nemen: wacht op het einde!

B. W. Schaper

## BEJAARDENWEEK

in het Humanistisch Vakantiecentrum

### "DE ARK"

Belvédèrelaan 14, Nunspeet.

Van 23 tot 30 september.

Goede verzorging, redelijke prijzen.

Deelname voor personen boven de 60 jaar,

prijs f 65,— p.p. per week.

Folder op aanvraag.

## ORIËNTATIE

In deze reeks zijn de laatste deeltjes uitgekomen, t.w.

serie I: „Huwelijk en gezin”

5. Gezin en maatschappij

serie II: „De mens en zijn wereld”

5. Relativiteit

De prijs per serie bedraagt f 2,50. U kunt deze bestellen door storting of overschrijving op girorekening no. 30 49 60 t.n.v. het Humanistisch Verbond te Utrecht. Op het girostrookje te vermelden: „Oriëntatie I en/of II”.

## HERINNERING

Ik weet, ik was toen als een kind reeds daar  
Waar die rivier van blank-blauw water

stroomde,

De biesen raakte met zijn golfslag die in spleet  
En bochten speelde waar ik langs liep, af en aan  
Gleden de schepen langs de vruchtbare rand,  
Af en aan vormde mijn ziel zijn simple sproken,  
De groene glans en 't blank gesprankel vulden

't hart,

Maar ook dreigd' in de strooming donkre

wijsheid

Waar ik mee streed omdat die kille vloed  
De Blijheid van mijn kleine vizioenen schaadde.

Wat ik toen droomde is zoo lang vergaan,  
Het heeft zijn waarde vaak om niet verloren,  
Nu ben ik vreemd aan dat ik innigst weet,  
En vindt het antwoord van zijn teederheid  
En drijft zoo koel, zonder angstvalligheid  
Door 'n stoet van eeuwig boei- en winterdagen.

Nine van der Schaaf

(Uit: „Dichters van deze tijd”)



## Kort kommentaar Uitzending van vrijdag 21 juli 1967.

*"Kennis alleen is niet voldoende."*

Dat de zachte landing op de maan van het ruimte-laboratorium Surveyor IV deze keer mislukt is, is jammer voor al de moeite die de makers er aan besteed hebben. Het ging allemaal naar wens, net als vorige keren, maar op het laatste ogenblik was er iets mis met de radioverbinding, waarmee vanaf de grond het ingewikkelde ding bestuurd werd. Wat er verder mee gebeurd is, zal misschien worden opgelost, als nog ooit eens die maanreiziger, die men zich voorstelt over enkele jaren ernaar toe te sturen, een wandeling gaat maken.

In dezelfde week dat Amerika deze teleurstelling moest incasseren, braken er in een stad dicht bij New-York ernstige ongeregeldeheden uit onder de negerbevolking, van soortgelijke aard als vorig jaar het geval is geweest in Watts in het westelijke deel van dat enorme continent. Dagen lang hebben er hevige gevechten tussen burgers en politie gewoed, zijn er doden gevallen, honderden gewonden in ziekenhuizen opgenomen, en voor ettelijke miljoenen verwoest door brandstichting en plundering. De beelden op de televisie gaven de indruk van een stad na oorlogshandelingen en dat was ook te begrijpen, want het was een soort burgeroorlog, van gekleurde burgers tegen blanke politie.

Net als vorig jaar, na de slag in Watts, heeft men ook nu, nadat de gemoederen blijkbaar weer wat gekalmeerd zijn, geprobeerd er achter te komen hoe dit kon gebeuren. Want hoewel er in de Verenigde Staten, maar dan in hoofdzaak in het zuidelijk deel regelmatig botsingen tussen negers en blanken plaats vinden en men daar al min of meer aan gewend schijnt te zijn, hebben die toch nooit die omvang en felheid als nu het geval is geweest.

Soms kunnen op zich zelf onbelangrijke dingen tot onvoorstelbare gevolgen leiden. Maar dan moet er wel iets broeien, moet als het ware de kleine vonk het vat kruit doen ontploffen. Dat is dan ook in Newark, die stad die vorige week in brand stond, het geval geweest. Nu men de balans gaat opmaken, komen de cijfers op tafel, niet alleen die van de geleden schade, maar ook van de onvoorstelbaar slechte situatie, waarin het grootste deel van de negerbevolking, die meer dan de helft van de bewoners omvat, moet leven. De stad heeft het hoogste percentage aan slechte woningen, de meeste misdaden per 100.000 inwoners, op de ranglijst van de kindersterfte neemt het de tweede plaats in en het geboortecijfer is nergens zo hoog. De werkloosheid is enorm, het onderwijs onder de negers volstrekt onvoldoende. De helft van de zesde klasse leerlingen ligt wat kennis betreft anderhalf jaar achter op het landelijk gemiddelde.

Datzelfde beeld bood vorig jaar het onderzoek in Watts en iedereen was het er over eens dat met de meeste spoed er een programma diende te worden opgesteld om verbeteringen aan te brengen. Of het ook gebeurd is, weten we niet, laten we het maar hopen. En ook deze keer zal er wel wat geld ingepompt worden om het anti-armoede programma dat al lang bestond, uit te voeren.

Met de strijd om de gelijkheid van blanken en negers gaat tevens gepaard een strijd om opheffing van de sociale achterstanden waarin de negers zich voor een groot deel bevinden. Dat is trouwens ook het geval bij hele streken waar-

in voornamelijk blanken wonen. En het is de huidige president Johnson geweest, die de verkiezingen is ingegaan met een programma waarin de strijd tegen de armoede hoog genoteerd stond en waaraan hij zijn verkiezing te danken heeft gehad.

We zullen geen verwijten tot hem richten, hij heeft het al moeilijk genoeg. Het is toch wel merkwaardig, dat het wel lukt om een Surveyor naar de maan te sturen en dat het niet mogelijk schijnt te zijn, om vlak bij een klimaat te scheppen waarin mensen ook inderdaad als mensen kunnen leven. Voor die enorme wetenschappelijke prestaties ten aanzien van de ruimtevaart is het menselijk vernuft tot verbluffende en voor een leek onvoorstelbare resultaten in staat. Maar het faalt als het erom gaat, veel minder ingewikkelde problemen tot oplossing te brengen. Gebrek aan geld kan het niet zijn, dat is er bij een nationale inspanning, zoals een oorlog ook. Wellicht is het niet alleen een zaak van wetenschap en geld, maar vooral van beweging met en verantwoordelijkheid voor het lot van de medemens. En dat ontbreekt blijkbaar.

Th. W. Polet

---

### NIEUWSRUBRIEK HUMANISTISCH VERBOND

#### *Eten voor India*

Het hoofdbestuur heeft namens het Humanistisch Verbond een bedrag van f 10.000,— afgestaan aan de actie „Eten voor India”. Dit bedrag was oorspronkelijk bestemd voor aankopen van voedsel voor de bevolking, betrokken bij het zgn. „Bihar Project” dat met steun van de internationale humanistische organisaties wordt uitgevoerd. Het bleek echter onmogelijk de nodige garanties te verkrijgen dat de zending ter plaatse zou aankomen.

Aangezien de actie „Eten voor India” voornamelijk op steun aan de Indiase staat Bihar was gericht, meende het hoofdbestuur op bovengenoemde wijze toch het oorspronkelijke doel te benaderen.

#### *Griekenland*

Aan het comité „Vrij Griekenland” is door het hoofdbestuur adhesie betuigd. Het H.B.-lid P. Spigt heeft als waarnemer een bijeenkomst van het comité bijgewoond.

#### *Brief aan de minister-president*

De verklaring van de secretaris-generaal van de Verenigde Naties Oe Thant over de slechter wordende situatie in Vietnam en het gevaar voor een derde wereldoorlog heeft het hoofdbestuur er toe gebracht in een brief aan de minister-president haar ongerustheid hierover uit te spreken.



„Tot hiertoe heb ik de vrijheid, of basis daar onze vrije staat op gebouwd is, voor de eerste maal bepleit, en och of God gave dat het nimmer noodig worde ten tweede male; maar dat dit het eerste en laatste zij, zodat die niet meer geschonden worde. Maar de schat van 't vrij geveeten was dit overwaardig. Hierom schreven de Staaten Generaal 1725 aan de Venetianen: „Het zijn de onverbreeklijke grond-maximen onzer Republiek, dat in zaaken van Religie en Kerkugt, de enkelde overtuiging plaats hebbe, dat het aan een ieder vrij sta te gelooven 'tgeen hij oordeelt bekwaam te zijn om tot zijn heil te koomen, waar van elk, naar zijn verligting God rekenschap zal moeten geeven; wij laten dan een ieder vrij zodanig den Godsdienst te belijden, als met elks geweeten overeenkomt” enz. ....

Wat vordert men dan daarmede om gevoelens te veranderen? dat kunnen wij alle beulen niet doen; het verhardt en verspreidt er zig door. 't Is een eeuwige regel in der Christenen staatkunde: is 't uit God, gij kunt het niet keeren, is 't uit de menschen, het gaat van zelfs te niet. Wie durft dan tegen God strijden door het straffen van gevoelens, 't geen hem alleen toekomt? deeze redeneeringen der Staaten voldoen mij meer als alle de Sociniaansche plakaten. Men helpe zig niet met de uitvlugt, dat, ter ere Gods en ter wraake van zijn geschonden naam, de Godslasterlijke kettters verdelgd moeten worden of gebrandofferd aan den welstandt der regtzinnige Kerk.

Want alle inquisiteurs schreeuwden, dat al hun moorden tot Gods eere geschieden en al wat van de heerschende Kerk afweek, is Godslasterlijk gebrandmerkt. ....

Beter zeiden de oudste en beste Heidenen: Laat het ongelijk den Goden aangedaan, de wraak der Goden bevolen. Vertrouwd en zij hun Goden daartoe magtig genoeg; geloof dit ook den Almagtigen Wreeker, die heeft duizende middelen om zijn lasteraars te straffen, waarbij geen ballingschappen in strengheit mogen halen. Maar doet hij dit terstondt? O! neen, hij doet zijn zonne opgaan over boozen en goeden, ja giet zijn weldaden uit tot in den mond zijner lasteraaren. Dult dan de Heer des Aardkloots die op zijn bodem; laat gij 't dog opwassen tot den oogst, dat geen menschen regtbank is onderworpen, opdat gij geen verbranders van 't goede kruit wordt.

Daar op uw plaats en graaflijk kussen zaten Regters, die uw voorvaderen om hunnen godsdienst ten vuure doemden, 'tgeen slegts weinig treden van deeze plaats volbragt wierdt. Zeg niet, dat dit uw rechtzinnige ouders ten onregte leden van de antichristische inquisiteurs. Want wat is de rechtzinnigheid anders dan de praedomineerende gezindtheid? Toen zat de Roomsche regtzinnigheid op het kussen, heden zit er

de uwe op, morgen kan er de mijne op raaken. En zoude dan telkens die regtzinnigheid het regt erven om de onderleggende te jaagen en te plaagen? ....

„... 't Is waar, onze goedertierende Overheid verbrant nog iemand om 't geloof, daar worden slegts ballingschap en geldboeten geëischt en gevonnist. Maar waar is mijn Verzekeraar dat hetgeen nu bannen is, niet haast branden worden zal? en schoon genomen, de gantsche magistratuur volharde al hun leven in deeze goedertierenheid, het zij zo; wie kan borgstellen voor de erfgenamen? vraagt Hooft in het treurspel Gerard van Velzen. De Inquisiteurs, die daar in uw Bank, de brandvonnissen velden, waren niet terstond zo wreed; eerst boeken ophaalende en verbiedende te leezen; dan geldboeten; daarna ballingschap; vervolgens gevangen; hierop gepijnigd; eindelijk de dood. Laaten de vaders de Inquisitie insluipen door bannen, de kinders voeren die in top door branden. En dunkt u deeze zorg te verre gaande? Nooit zorgd Hij ver genoeg die zorgde voor een Staat, zegt Gijsbert van Amstel in Hoofts G. van Velsen. ....

„Herstelt de zaaken als in de dagen uwer Hoogloflijke Vaders, opdat die vrije juich- en jubeljaaren herleeven en herbloeien mogen; volgt het spoor des Souverains, die des Satans verzoeking tegenstaat en het oore voor Eerw. vlijtaal stopt. Weest met den veldheer Joab des Satans Satan. .... Laat ze vaaren, 't zijn blinde leidslieden van blinden die malkanderen in de Spinosisie gragt leiden; laat u door slenter in Godtvrees geen booze drift voor Godsvrees ter hand stellen; staat als mannen op eigen beenen; weg met synodale krukken. Onderzoek zelf de Schriften, weg met Pastorale Brieven. Ziet door eigen oogen, weg met Professorale Brillen. Staat in vrijheid. Weg met consistoriale banningen. Leefft Deurhoffs schriften! ....

„Mijn rol is afgelopen, het is volbragt, ik heb voleindigt d'onnoselheid te verdedigen en ik die voor de Waarheid sprak, zal om de Vrede swijgen. Maar zien Jonathans dat het quade besloten is, is het beschoren dat de vervolging het hoofd opsteekt, moet onze diergekogte vrijheid verdwijnen, kan geen onschuld nog redenskragt dit stuïjen, moet onze voedsterstad der vrijheid in een gewetenskerker ontaarden, waarin men de vrije waarheden in te Geneve gesmede en te Dort gevijlde ketenen sluit: dan nog zullen de nakomelingen op de graven vervloeken hun die de Inquisitie hier weer hebben ingevoerd en de vrijheid door herhaalde vonnissen uit Holland banden, bedervende de burgers door boetens en verbod van kostwinning; dan nog hoop ik dat op mijn graf geschreeven worde: Hier rust hij die voor de vrijheid pleitte en de vervolging tegenstond.

Uit: Pleitreden voor Deurhoffs Job

#### **uitzendingen van het humanistisch verbond**

vrijdag 28 juli 22.25 uur: Kort kommentaar (Hilv. I)

maandag 31 juli 19.40 uur: T. W. de Boer: „Kies de keuze” (Hilv. II)

vrijdag 4 augustus 22.25 uur: Kort kommentaar (Hilv. I)

maandag 7 augustus 19.40 uur: Mevr. O. R. Varkevisser-de Boer: „Humanistisch Vormings Onderwijs” (Hilv. II)